

HAFIZA MEKÂN LARI ÜZERİNE ULUSAL ALAN YAZININ BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

A BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF NATIONAL LITERATURE ON MEMORY SPACE

Doç. Dr. Cemile BAHTİYAR KARADENİZ

Ordu Üniversitesi, SBMYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği

cbkaradeniz@gmail.com, Ordu/ Türkiye

<https://orcid.org/0000-0002-3902-5251>

ÖZET

Bu çalışma, Türkiye’de hafıza mekânları üzerine yapılan bilimsel çalışmaların kapsamlı bir analizini sunmayı amaçlamaktadır. Araştırma, hafıza mekânları konusundaki ulusal yazının mevcut durumunu betimlemeyi ve bu alandaki çalışmaların genel bir değerlendirmesini yapmayı hedeflemektedir. Karma desen yöntemi kullanılarak hem nicel hem de nitel veri analiz teknikleri bir arada uygulanmıştır. Nicel veriler bibliyometrik analiz ile, nitel veriler ise içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. T.C. Ulusal Tez Merkezi, Google Akademik ve Academia veri tabanlarından elde edilen 140 bilimsel çalışma değerlendirilmiştir. Sonuçlar, hafıza mekânları üzerine yapılan çalışmaların 2010 yılından sonra artış gösterdiğini, çoğunluğun makale formatında ve nitel yöntemlerle gerçekleştirildiğini ortaya koymaktadır. Çalışmaların mimarlık, sosyoloji ve edebiyat gibi disiplinlerde yoğunlaştığı, en çok kullanılan anahtar kelimelerin “bellek”, “toplumsal” ve “kimlik” gibi kavramlar olduğu tespit edilmiştir. Bulgular, hafıza mekânları alanındaki araştırmaların disiplinlerarası nitelik taşıdığını ve bu konuda gelecekteki araştırmalar için bilgi boşluklarını tespit etmeye yardımcı olabileceğini göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Hafıza mekânları, Bibliyometrik analiz, Bellek mekânları, Ulusal alanyazın

ABSTRACT

This study aims to provide a comprehensive analysis of scientific studies on memory spaces in Turkey. The research seeks to describe the current state of national literature on memory spaces and to evaluate the general trends in this field. A mixed-methods design was employed, combining both quantitative and qualitative data analysis techniques. Quantitative data were analyzed using bibliometric analysis, while qualitative data were examined through content analysis. A total of 140 scientific works, sourced from the Turkish National Thesis Center, Google Scholar, and Academia, were evaluated. The findings indicate that studies on memory spaces have increased notably after 2010, with the majority being conducted in article format and using qualitative methods. These studies are primarily concentrated in disciplines such as architecture, sociology, and literature, with the most frequently used keywords being “memory,” “social,” and “identity.” The results suggest that research on memory spaces is interdisciplinary and can help identify knowledge gaps for future studies in this area.

Key words: Memory places, Bibliometric analysis, Places of memory, National literature

1. GİRİŞ

Bilimsel çalışmalar, insanlık tarihinin her döneminde bilgiye erişim ve bilgi üretiminde en geçerli kaynaklar olarak kabul edilmiştir. Artan bilimsel çalışmalarla birlikte güvenilir, doğru ve yeterli veri elde etme ihtiyacı, verilerin sınıflandırılmasını gerektirmiştir. Bu ihtiyacı karşılayan yöntemlerden biri de bibliyometrik analizdir. İlk örnekleri 1950’lerde ortaya çıkan bibliyometrik analiz, entelektüel yapının keşfi amacıyla günümüzde giderek daha fazla önem kazanmakta ve yaygın olarak kullanılmaktadır. Bibliyometrik analiz, ele alınan konu veya alandaki bilgi üretkenliği ve birikimini; araştırmaların eğilimleri, kurumların ve yazarların etkinliği gibi farklı değişkenlere göre sınıflandırmayı sağlayan bir tekniktir (Üstüken ve Pasadeos, 1993; Wallin, 2005; Castillo-Vergara vd., 2018). Konunun profili çıkarılarak, görsel ve mekânsal temsiliyle bilimsel haritalama yapılır (White & McCain, 1998; Zupic & Čater, 2015). Bu analizler, bilgi birikimini oluşturan akademik araştırmaları değerlendirerek ilgili alandaki eğilimlerin ve boşlukların tespitinde araştırmacılara bir dizi avantaj sunar ve yeni araştırma alanlarının belirlenmesine yardımcı olur (Duque, Cervera & Rodríguez, 2006). Araştırılan konunun geçmişini bilmek, araştırmadaki ilerlemeleri yönlendirmekte önemli bir rol oynar (Albort-Morant, Henseler, Leal-Millán & Cepeda-Carrión, 2017; Higuaita, Awad & Cardona, 2012; Gaviria-Marin, Merigo & Popa, 2018). Bibliyometrik analizler, kavramların, konuların ve akademik çalışmaların objektif verilere dayanarak sayısal değerlerle sunulmasını sağlamaktadır.

Hafıza kavramı, farklı disiplinlerde farklı şekillerde tanımlanmıştır. Türk Dil Kurumu sözlüğünde hafıza, “yaşananları, öğrenilen konuları, bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü, dağarcık, akıl, zihin” olarak tanımlanır (TDK, 2023). Genel anlamda hafıza, geçmişteki deneyimleri ve yaşantısal olayları anımsama yetisidir. Zihinde saklı kalan imgeleri yeniden anımsama yetisi, hafızayı dinamik kılmaktadır (Bergson, 2007’den akt. Wolf, 2021). Bireyin fiziksel ve sosyal çevresiyle kurduğu özne-nesne etkileşimi, geçmiş yaşantıların geri çağrılmasını mümkün kılar (Hançerlioğlu, 1992; Öymen Özak & Gökmen, 2008). Sosyolojik yaklaşımla hafıza, bireyin içinde bulunduğu sınıf, aile, dini cemaat gibi toplumsal grupların kolektif bir niteliğe sahip olduğunu kabul eder. Mimarlık bilim dalı ise hafızayı, bireyin mekânla kurduğu ilişki üzerinden değerlendirir. “Birey, mekânın biçimi, ölçeği, boyutu, rengi ve dokusu gibi fiziksel özelliklerine gösterdiği duysal tepkiler sonucunda bir hafıza üretimi gerçekleştirir. Toplumu oluşturan bireylerde oluşan tepkimeler bir araya gelerek, bir döneme ait kolektif mimari, kültürel ve siyasi olaylar, gelenekler ve ritüeller olarak şekillenmektedir” (Aydın Öksüz vd., 2018).

Durkheim (1971), geçmiş ile süreklilik duygusunun her toplum için bir ihtiyaç olduğunu ileri sürmektedir. Bu duygu, bir kişinin veya bir topluluğun geçmiş deneyimlerinden öğrenme, bu deneyimleri hatırlama ve geçmişteki değerleri veya kültürel mirası koruma eğiliminde olduğunu ifade etmektedir. Bu ifade, kişinin veya topluluğun geçmiş deneyimlerinden öğrenme, bu deneyimleri hatırlama ve geçmişteki değerlerini veya kültürel miraslarını koruma veya onurlandırma eğiliminde olduğunu belirtir. Bir kişinin veya topluluğun geçmişiyle bir süreklilik duygusu taşınması, geçmişte yaşananları önemseydiğini ve bu geçmişin onların kimliğinin bir parçası olduğunu gösterir. Bu duygu, kişinin veya topluluğun kimlik, değerler ve davranışları üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olabilir (Halbawash, 1992; Misztal, 2003).

“Hafıza mekânları” terimi, belleğin belirli bilgileri depolamak ve hatırlamak için kullandığı zihinsel işlemleri ifade eder. Bu terim, zihinsel süreçlerin belirli bir şekilde organize edilmiş olduğunu ve bilgilerin depolanma ve geri çağrılma süreçlerinin belirli bir yapı içinde gerçekleştiğini öne sürer. Hafıza mekânları kavramı, bilginin beyinde belirli bölgelerde veya sistemlerde depolandığını ve geri çağrılacağı zaman bu depolama yerlerinin

kullanıldığını ima eder. Bu terim ayrıca, bilginin depolanma şeklini ve hatırlanma sürecini açıklamak için kullanılır. Örneğin, bir kişi evini, sokakları, odaları ve eşyaları gibi fiziksel mekânlarla ilişkilendirerek bilgileri hatırlayabilir. Bu, zihinsel haritalama veya “yerleşme” (loci) tekniği olarak da adlandırılır. Başka bir deyişle, kişi bilgiyi hatırlamak için zihinsel bir tur atar ve bilgileri bu hafıza mekânlarında saklar. Bu, özellikle büyük miktarda bilgiyi hatırlamak için kullanılan etkili bir stratejidir (Karamanea, 2015; Lefebvre, 2014).

Fransız tarihçi ve düşünür Nora, toplumların kolektif hafızasının ve tarihi belleğinin oluşumunu, korunmasını ve aktarımını anlamak için “mekân” kavramını kullanır. Nora’ya göre, mekânlar, toplumların ortak hafızasını canlı tutan semboller, nesnelere, yerler veya ritüeller gibi somut veya sembolik unsurlardır. Bu mekânlar, toplumun tarihini, kimliğini ve değerlerini temsil eder. Örneğin, bir müze, anıt, mezarlık, tarihî yapı veya hatta bir anı günü gibi somut veya sembolik yerler ve etkinlikler, toplumsal hafızanın bir parçası olabilir. Nora bu mekânları, toplumun geçmişini hatırlamasını, onu anlamasını ve aktarmasını sağladığı için toplumsal hafızanın aracı olarak görmektedir. Bu mekânlar, geçmişin hatırlanması ve aktarılmasında toplumsal bir rol oynayıp toplumun kendisini nasıl algıladığına ve nasıl tanımladığına şekil vermektedir. Bu mekânlar, toplumun kendisini nasıl algıladığına ve tanımladığına şekil vermede önemli bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla, Nora mekânı, toplumsal hafızanın somutlaşmış bir ifadesi olarak değerlendirmektedir (Nora, 2006; Halbwachs, 1992).

Farklı coğrafyaların yarattığı farklı kültür ve yaşam biçimlerine sahip toplumlarda yaşanan doğal afetler, savaşlar ve göç gibi olayların birikimi toplumun geçmişinin oluşumuna katkıda bulunmaktadır. Hafıza, sadece geçmişi şekillendirmekle kalmaz, aynı zamanda mevcut ve gelecekteki deneyimlerin düzenlenmesine de katkıda bulunur. Mevcut uygulamalar büyük ölçüde geçmiş deneyimlere dayanır ve geçmişe ait imgeler toplumsal hafızanın sürekliliğini sağlar. Toplumsal hafıza, sosyal yaşamın temel unsurlarından biridir ve kamusal alanda paylaşılan deneyimlerle güçlenir. Hafıza mekânları, ortak bir kimliğin oluşumunu ve korunmasını destekler (Halbwachs, 1992; Öymen Özak, 2008; Assmann, 2015; Demirarslan, 2018).

1.1. Hafıza Mekânları Üzerine Uluslararası Başlıca Çalışmalar

Uluslararası literatürde, hafıza mekânları kavramını detaylı bir şekilde ele alan başlıca çalışmalar arasında Pierre Nora’nın “Les Lieux de Mémoire” (Hafıza Mekânları) adlı eseri öne çıkar. Bu çalışma, hafıza çalışmaları alanında temel bir metin olarak kabul edilir. Maurice Halbwachs, kolektif hafıza kavramını geliştiren ve bu alanda temel teorik çerçeveyi sunan bir sosyologdur. Paul Connerton ise toplumların hafızalarını nasıl oluşturdukları ve korudukları üzerine önemli çalışmalar yapmıştır (How Societies Remember). James E. Young, özellikle Holokost anıtları ve hafıza mekânları üzerine yaptığı çalışmalarla tanınır (The Texture of Memory: Holocaust Memorials and Meaning). Jan Assmann, kültürel hafıza ve toplumsal bellek konularında önemli katkılarda bulunmuştur (Cultural Memory and Early Civilization: Writing, Remembrance, and Political Imagination). Bu yazarlar ve eserler, hafıza mekânları ve kolektif hafıza konularında derinlemesine bilgi sağlar ve bu alandaki temel yaklaşımları anlamak için başvurulabilecek önemli kaynaklardır. Hafıza mekânları üzerine daha detaylı ve özgül bilgi arayışında olanlar için bu eserler iyi bir başlangıç noktasıdır.

Türkiye’de her geçen gün sayısı artan bibliyometrik çalışmaların gittikçe daha özgül konulara yöneldiği görülmektedir. Örneğin ilk önce turizm alanında yapılmış çalışmayı kültür turizmi üzerine yapılmış çalışma takip etmiş sonrasında kültürel miras, sonrasında somut olmayan kültürel miras gibi devam etmiştir. En sonunda da turizm alanında yapılmış bu

bibliyometrik çalışmalar masaya yatırılmıştır (Yılmaz vd., 2017). Hatta bibliyometrik çalışmaların bibliyometrik analizi dahi yapılmıştır (İri ve Ünal, 2024).

Türkiye’de binlerce yıllık tarihi ile hafıza mekânlarına sahne olmuştur. Artan sanayileşme ve gittikçe şehirleşen Türkiye derin ve çok bileşenli kültürel birikime sahiptir. Ülkenin zengin hafıza mekânlarının tanıtımı ve korunması kültürel miras alanında nitelikli akademik çalışmaların ortaya konulması ile mümkün olacaktır. Hafıza mekânları konusunda makale, bildiri, proje ve tez gibi birçok akademik çalışma bulunmaktadır. Ancak bu bilimsel çalışmaları inceleyen ve değerlendiren herhangi bir bilimsel çalışmaya rastlanılmamıştır.

1.2. Araştırmanın Amaç ve Önemi

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de hafıza mekânları konusundaki akademik ilginin, bilgi birikiminin ve araştırma eğilimlerinin gelişimini çeşitli parametrelere göre incelemektir. Bibliyometrik analiz tekniği kullanılarak, hafıza mekânları üzerine yapılan bilimsel çalışmalar farklı değişkenler açısından değerlendirilmiş ve aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Bilimsel çalışmaların türleri nelerdir?
- Bilgi birikiminin yıllara ve disiplinlere göre dağılımı nasıldır?
- Etkin yazarlar, üniversiteler ve dergiler hangileridir?
- Kullanılan araştırma yöntem ve tekniklerin dağılımı nasıldır?
- Kullanılan anahtar kelimeler nelerdir?
- Bilimsel çalışmaların örneklem grubu ve çalışma alanlarına göre dağılımı nasıldır?
- Tezlerin enstitü ve danışman unvanlarına göre dağılımı nedir?
- Yayınların dili ve sayfa sayıları nedir?

Bu sorulara verilen yanıtlar, hafıza mekânlarıyla ilgili genel bir çerçeve sunarak, alan yazındaki eksikliklerin giderilmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca, elde edilen bulgular, bu alanda çalışma yapacak diğer araştırmacılar için rehber niteliği taşımaktadır. Verilerle oluşturulan istatistiksel tablolar ve görseller, konuya ilgi duyan okuyuculara özet bilgi sunmaktadır.

2. YÖNTEM

Karma yöntem, hem nicel hem de nitel veri toplama ve analiz tekniklerini bir arada kullanarak, araştırma konusunu farklı boyutlarıyla incelemeyi sağlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Hafıza mekânları üzerine yapılan bilimsel çalışmaların kapsamlı bir analizini yapmayı amaçlayan bu araştırma için, karma yöntemin en uygun yaklaşım olduğu düşünülmüştür.

2.1. Araştırmanın Deseni

Türkiye’de hafıza mekânları üzerine yapılmış bilimsel çalışmaların mevcut durumu betimlemeyi amaçlayan araştırma, aşamalı sıralı desende (Sequential Explanatory Design) kurgulanmıştır. Önce nicel veriler toplanmış ve analiz edilmiş, ardından nitel veriler toplanarak bu veriler detaylandırılmıştır. Bu desen, genellikle nicel bulguların nitel bulgularla desteklenmesi ve açıklanması amacıyla kullanılır.

Bibliyometri, bilimsel yayınların konu, yazar, kurum, alan, ülke, atıf gibi bilgilerini istatistiksel ve matematiksel araçlarla analiz eden ve bilimsel sistemin kalitesini ya da itibarını betimleyen nicel yöntemler bütünüdür (Ukşul, 2016; Rehn, Gornitzki, Larsson & Wadskog, 2014). Genel tarama modeli kullanılarak düzenlenen araştırmada, veriler doküman inceleme yöntemiyle toplanmış ve nicel yöntemlerden bibliyometrik analiz tekniğiyle bilimsel haritalama yapılmıştır (Durieux, & Gevenois, 2010; Yılmaz, 2021).

2.2. Veri Toplama ve Analizi

Nicel verilerin toplanmasında kullanılan başlıca teknik, bibliyometrik analizdir. Bu teknikte, araştırmaya konu olan 140 bilimsel çalışma çeşitli parametreler açısından analiz edilmiştir (yayın türü, sayfa sayısı, yayın yılı, anahtar kelimeler, vb.). Hafıza mekânları konusundaki çalışmaların sayısal dökümünü ve bu alandaki eğilimleri görselleştirmek için bibliyometrik haritalama yöntemi kullanılmıştır.

Veri toplama aşamasında, Google Akademik, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve Academia.edu veri tabanları kullanılarak, “hafıza mekânı”, “hafıza mekânları”, “bellek mekânları”, “bellek mekânı”, “hafıza ve mekân”, “bellek ve mekân” anahtar kelimeleri ile arama yapılmıştır. 01.03.2024 - 05.06.2024 tarihleri arasında toplanan veriler, Haziran 2024’e kadar yayınlanmış çalışmalarla sınırlandırılmıştır. Tüm hakemli makaleler, editörlü bilimsel kitap bölümleri ve uluslararası konferans bildirileri araştırmaya dâhil edilmiştir.

Toplanan veriler bibliyometrik yöntemler kullanılarak analiz edilmiştir. Yayın sayıları, atıf sayıları, yazar işbirlikleri gibi çeşitli metrikler incelenmiş, sonuçlar tanımlayıcı istatistikler kullanılarak yorumlanmıştır. Çalışmanın sonuçları, yayın eğilimlerini, etkin yazarları ve konuları ortaya koymaktadır. Elde edilen bilimsel haritalama, Türkiye’de hafıza mekânları alanındaki araştırmaların zaman içindeki gelişimini ve eğilimlerini betimlemekte, en verimli araştırmacı ve kurumları belirlemeye olanak tanımaktadır

Nitel verilerin toplanması ve analiz edilmesi için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemle, belirlenen anahtar kelimeler, araştırma kapsamındaki çalışmaların içerikleri üzerinden derinlemesine incelenmiştir. Araştırma kapsamındaki bilimsel çalışmaların (doküman analizi) içerikleri incelenmiş ve bu çalışmaların ana temaları, kavramları ve metodolojik yaklaşımları tespit edilmiştir.

Bu karma yöntemsel yaklaşım, araştırmacının bulgularını hem sayısal hem de niteliksel olarak değerlendirmeye ve hafıza mekânları üzerine yapılan çalışmaların genel profilini ortaya koymaya imkân tanımıştır. Nicel bulgular, araştırma eğilimlerini ve yayınların sayısal dağılımını ortaya koyarken; nitel bulgular, bu çalışmalarda ele alınan temaları ve kavramları detaylandırmıştır.

2.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Google Akademik ve YÖK Yayın Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından onaylanan çalışmalar ile Academia.edu sosyal ağ platformundaki bilimsel çalışmalar oluşturmaktadır. Amaçlı örneklem alma yöntemi kullanılarak seçilen 140 çalışma, araştırma örnekleme olarak belirlenmiş ve çeşitli değişkenlere göre incelenmiştir. Ayrıca veriler tablo, grafik ve kelime bulutu gibi görselleri oluşturularak yorumlanmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde, araştırma kapsamındaki bilimsel çalışmaların araştırma probleminde yer alan sorulara cevap oluşturabilecek şekilde analiz edilmesi sonucunda elde edilen sonuçlara ve elde edilen bulguların tablo ve grafikler ile yorumlarına yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Kapsamındaki Bilimsel Çalışmalar

Makale, lisansüstü tezlerin, uluslararası bilimsel bildirilerin ve editörlü bilimsel kitap bölümlerinin adlarında veya anahtar kelimelerinde hafıza mekânları kavramının araştırılması ile 140 bilimsel çalışma tespit edilmiştir. Tablo 1’de araştırma kapsamında yer alan bu çalışmaların adları alfabetik sırayla verilmiştir.

Tablo 1. Hafıza Mekânları Üzerine Yapılmış Bilimsel Çalışmalar

1948: Mekân-kırım Yoluyla Unutma Rejiminin Kuruluşu
Abdülhak Hamid Tarhan’ın Şiirlerinde Duyusal Bir Mekân: Paris
Aşırı metalaşma çağında kimliğini ve belleğini arayan kentler: İznik Tarihi Kent Merkezi örneği
Atılmış Hayat Parçaları: Tanpınar’ın Huzur Romanında Hafıza ve Mekân İlişkisi
Belgeselde Mekân ve Hafıza: Masumiyet Belgeseli Üzerine Bir Değerlendirme
Belleğin Kentsel Mekân ve Mimarlık Yoluyla Yapılanma Süreçleri Taksim Meydanı Örneği
Bellek- Mekân İlişkisi: Kuzguncuk Evlerinde Tipoloji
Bellek – Mekân İlişkisi: Tarlabası Örneği
Bellek Mekânı Olarak Atatürk Evi Müzelerindeki Nesnelerin Kolektif Hafıza Bağlamında Çözümlemesi
Bellek Mekânı Olarak Kent ve Kentin Müze Olma Hali
Bellek Mekânı Olarak Tarihi Müze Evler Üzerine Bir İnceleme: Tokat Canikli Konağı Örneği
Bellek Mekânlarının Hatırlama ve Unutulma Döngüleri Çerçevesince Belirlenmesi İçin Bir Metodolojik Öneri: Düzce Örneği
Bellekten Mekâna: Mimari Tasarım Stüdyosu Aracılığıyla Eskişehir Kentinin Toplumsal Bellek İzlerini Oku(t)mak
Berlin’de Mekân Savaş Hafıza İlişkisi: Beelitz Sanatoryumu
Beş Şehir Hafıza Mekânları
Beykoz Kundura and The Neighbouring Communities Industrial Heritage Sites as Urban Memory Spaces
Bir “Hafıza Mekânı” Olarak Âşık Veysel ve Anadolu Pop/Rock Müziğine Etkileri
Bir Bellek Mekânı Olarak Ankara Saraçoğlu Mahallesi: Kişisel Tanıklar Bağlamında Mekânsal Okumalar
Bir Hafıza İcat ve İmha Mekânı Olarak SEKA
Bir Hafıza Mekânı Olarak Bedestenlerin Önemi: Tarsus Kırkkaşık Bedesteni
Bir Hafıza Mekânı Olarak Kent Meydanı ve Dönüşümü: Otto Herbert Hajek’in Ankara Hergelen Meydan Projesi Örneği

Bir Hafıza Mekânı Olarak Kent Müzesi ve Yahudi Azınlığı: Kent Müzelerinde Azınlık Cemaatlerinin Temsili Üzerine Eleştirel Fenomenolojik Bir Çalışma

Bir Hafıza Mekânı Olarak Müderris Ahmed Selahaddin Bey'in Cenaze Töreni ve Hakkında Yazılanlar

Bir Hafıza Mekânı Olarak Müze: Ankara Etnografya Müzesi

Bir Hafıza Mekânı Olarak Nehri: Unutturma ve Hatırlatma Biçimleri

Bir Hafıza Mekânı Olarak Süleyman Demirel Demokrasi ve Kalkınma Müzesi

Bir Hafıza Mekânı Olarak Tarihi Buca Meydanı ve Yeniden Üretimi

Bir Hafıza Mekânı Olarak Uzunyayla'nın Pınarbaşı İlçesine Bağlı Abaza ve Çerkes Köyleri

Bir Hafıza Mekânı Örneği: Kırklareli İli Şeytan Deresi

Bir Toplumsal Hafıza Mekânı Olarak Tarihi Camilerdeki Figürlerin Göztergebilimsel Analizi: Muratlı Camii Örneği

Birey, Hafıza, Mekân: Süryanilerin Hafızasında Bahe Binebil

Bir Varmış Bir Yokmuş Toplumsal Bellek, Mekân ve Kimlik Üzerine Araştırmalar

Büyükada'daki Hafıza Mekânlarının Korunması ve Canlanması İçin Kültür Rotası Önerisi

Cizre Kırmızı Medrese Bağlamında Tarih Kimlik Hafıza Oluşumu

Çanakkale Şehitleri Örneği Üzerinden Yapı/ Mekân ve Bellek/ Duygu İlişkisi

Çerkes Toplumlarında Bir Hafıza Mekânı Olarak Zehes

Çetin Öner'in Romanındaki Toplumsal Hafıza Mekânları: "Dağlara Yazılıdır" Örneği

Değişen Kent Ortamında Hafıza Mekân ve Sanat Yapıtı İlişkisi

Devr-i Hürriyetten Devr-i Cumhuriyete Bir Hafıza Mekânı: Abide-i Hürriyet

Dijital Çağda Bir Hafıza Mekânı Olarak Sosyal Medya

Dini Mekânların Toplumsal Hafızaya Etkileri: İstanbul Aya Panteleymon Ortodoks Kilisesi Örneği

Edebiyat Şehir Hafıza -Türk Romanında Hafıza Mekânı Olarak Şehir (1940-1960)

Endüstriyel Mekân ve Kentsel Hafıza; Sümerbank Denizli İplik Fabrikası Üzerinden Bir Değerlendirme

Eskişehir'in Geçmişteki ve Bugünkü Kent Belleğinin Zihin Haritaları Üzerinden Okuma Denemeleri

Ferit Edgü'nün "Perisiz Ev" Adlı Öyküsünde Bellek ve Mekân İlişkisi

Forgetting [in] Places of Memory: Spatial Analysis of Urban Amnesia in İzmir Kültürpark

Geriye Göç, Toplumsal Hafıza ve Mekân: Türkiye-Almanya Örneği

Hafıza Arakesitinde Yazınsal Mekânın Göztergebilimsel Anlatısı

Hafıza Çalışmalarında Yeni Bir Yaklaşım: Wikipedia'nın Bir Hafıza Mekânı Olarak Değerlendirilmesi ve Türkçe Vikipedi Örneği

Hafıza Mekânı Kahvehaneler: İstanbul (18.-20. Yüzyıl)

Hafıza Mekânı Olarak Akhisar-Thyateira'yı Yazmak: Akhisar'ın Batılı Seyyah Literatüründeki Yeri Üzerine Bir Değerlendirme

Hafıza Mekânı Olarak Mahalle: Rafadan Tayfa Örneği

Hafıza Mekânı Olarak Narlıdere Kültür Evi

Hafıza Mekânı Olarak Ramazan ve Kimlik Yükleme: Başakşehir Örneği

Hafıza Mekânı Olarak Taç Mahal

Hafıza Mekânının Varoluşu ve Yitirilişi Üzerine: Tarihi Pınarbaşı Parkı'nın Dünü ve Bugünü

Hafıza Mekânı Olarak Kentsel Peyzajlar

Hafıza Mekânları ve Peyzaj Mimarlığı: İstanbul, Tarihi Yarımada Örneği

Hafıza Mekânlarının İktidar Aracı Olarak Kullanılması Üzerine Bir Değerlendirme

Hafıza Mekânlarının ve “Hafıza- Bireylerin” “Bir Aradılığı” ve Hafıza-Kimliğin Sürekliliği: Türkiye Caferileri Örneği

Hafıza Odası Müzeler ve Kültürel Kimlik

Hafıza Ortamından Tüketim Nesnesine Dönüşen Ev

Hafıza Peyzajlarının Kültürel Haritalarının Morfolojik Olarak Karşılaştırılması: Kayseri Derevenk, Gesi ve Koramaz Vadi Köyleri Örneği

Hafıza ve Geçmişi Talebi Olarak Tarih Arasındaki Ayırım

Hafızalar savaşı: kolektif hafıza mekânı olarak Haydarpaşa İngiliz Mezarlığı örneği

Hafızanın Dönüşen Mekânları “Seyahat Blogları”, Kent Belleğini “Seyahat Blogları”ndan Okuma Denemesi

Hatırlama Kültürünün İnşasında Feminist Pedagojinin Sağladığı Araçlar Çerçevesinden Feminist Pedagoji: Müzeler, Hafıza Mekânları ve Hatırlama Pratikleri Kitabına Bakmak

Hatırlama ve Kolektif Hafıza

Hatırlama Kültürünün İnşasında Feminist Pedagojinin Sağladığı Araçlar Çerçevesinden Feminist Pedagoji: Müzeler, Hafıza Mekânları ve Hatırlama

In between remembering and forgetting: A critical reading of Atatürk Cultural Center as a place of memory

İdeoloji ve Mekân İlişkisi Bağlamında Bursa Tahayyülleri

İzmir Kültürpark'ın Anımsa(ma)dıkları: Temsiller, Mekânlar, Aktörler

Kafkasya Kökenlilerin Hafıza Mekânları Üzerine Bir Araştırma: İzmir, İstanbul ve Düzce/Sakarya Örneği

Kafkasya'dan Uzunyayla'ya Taşınan Hafıza Mekânları: Köy Toponim ve Sülale Tarihleri

Kahramanmaraş Depremi Sonrasında Hatay'da Kaybolan Kültürel Peyzaj Değerlerinin Analizi

Karanlık Geçmişten Karanlık Mirasa: Yassıada ve Robben Adası'nda Hafıza Mekânlarının İnşası

Karşılaştırmalı Tarihsel Sosyoloji Perspektifinden Sınır, Mekân ve Bellek: Sarp Köyü Örneği

Kaybolmakta Olan Bir Hafıza Mekânının Tüketim Öyküsü: Maltepe Pazarı/Ankara

Kent Kimliğinin Korunması ve Kolektif Bellek Mekânlarının Tespiti

Kentlerde Yen İ Bellek Mekânları: Kent Müzeleri

Kentsel Bellek Mekânı Olarak Sokaklar: İstiklal Caddesi Örneği

Kentsel Hafıza Mekânı Olarak Trabzon Ayasofyası

Kentsel Hafıza Mekânlarının Psikanaliz Yöntemle Analizi

Kentsel Hafızanın Sürdürülebilirliği: Bir Mimarlık Stüdyosu Deneyimi

Kentsel Kimliğin Bir Yansıması Olarak Meydan: Palavra Meydanı Örneği

Kolektif Hafıza ve Hafıza Mekânı Bağlamında Kars Âşıklık Geleneği

Kolektif Bellekteki Değişkenleriyle İzmit'te Kamusal Mekân Algısı

Kolektif Bir Hafıza Mekânının İyileştirme Süreci: Yeni Cami ve Çevresi (Malatya) Örneği Peyzaj Tasarım Önerisi
Kolektif Hafıza ve Mekânsal Pratiklerin Dijital İletişim Araçları Etkisinde Dönüşümü
Kolektif Hafıza ve Sanat Pratiğinin Mekâmı Olarak Atölye
Korkunç Yıllar ve Yurdunu Kaybeden Adam Romanlarında Kültürel Bellek Metaforu: Hafıza Mekân
Kutsal Mekân Bağlamında Gündelik Hayatın İzinde Mekânın Dönüşümü: Mardin Süryani Kilise ve Manastırları
Kutsal Mekânların Tahribinin Toplumsal Hafıza Üzerine Etkisi
Kültür Aktarımı Bağlamında Hafıza Mekânlarına Bakış
Kültür Aktarımı ve Mekân: Yunus Emre Mezarları
Kültür Varlıklarının Yeniden Kullanılması ve Mekân-Hafıza İlişkisi: Silvan Örneği
Kültürel Bellek, Gelenek ve Halk Bilimi Müzeleri
Kültürel Kimlik ve Toplumsal Hafıza Mekânları Olarak Ziyaret Yerleri
Macar Milli Kimliğinin Bir Parçası Olarak Macaristan'daki Osmanlı/Türk Karşıtı Hafıza Mekânları
Mehmed Niyazi'nin Dâhiler ve Deliler Romanında Mekânsal Hafıza
Mekân [Kültürel] Bellek İlişkisi ve Yer Adları
Mekân Hafızasında Aidiyet Arama Pratikleri: Boş Zaman Kültürü ve Deliler Kahvehanesi Örneği
Mekân ve Bellek Bağlamında Igor Stravinsky'nin Bahar Ayini Eserinin Galasında Yaşananların İncelenmesi
Mekân ve Bellek İlişkisinde Kolektif Belleğin İnşası ve Dönüşümü: Mersin Lunapark Örneği
Mekân ve Hafıza İlişkisine Halkbilimsel Bir Bakış: Ödemiş Lübbey Köyü Örneği
Mekân ve Kültürel Demans
Mekân, Bellek ve Koku
Mekân, İnsan ve Edebiyat
Mekân-Hafıza İlişkisinin Türkiye'deki Yeniden İşlevlendirilmiş Eğitim Yapıları Üzerinden İncelenmesi: Kadir Has Üniversitesi Örneği
Mekânsal Semiyotik ve Politik Semantik Açısından Kentsel Metnin Dönüşümü: Nevşehir'de Kamusal Mekân İsimlendirmeleri Örneği
Müdavim: Mekân Aidiyetinin Tipleşmiş Hali
Müzeler ve Toplumsal Hafıza İlişkisi: Süleyman Demirel Demokrasi ve Kalkınma Müzesi Örneği
Mekân, Zaman ve Tarih: Bursa, İznik Örneği
"Nostaljik Gelecek": Bir Mekân-Zaman Özgünlüğü Olarak 'Arada Mekânlar'
Özpetek Sinemasında Zaman ve Mekân Temelinde Bellek
Savaş ve Ölüm Olguları Bağlamında Anma Mekânları: Gelibolu Yarımadası, Tirgu Jiu Parkı, Vietnam Gaziler Anıtı
Smell Based Memory of Place and Person-Space Relations
Sosyal Bilgiler Derslerinde Yeni Bir Bakış "Hafıza Mekânları"
Sözlü Tarih Çalışması: Derikli Ermenilerde ve Kürtlerde Mekân ve Hafıza

Sürdürülebilir Koruma Yaklaşımlarında Hafıza Mekânlarının Rolü: Ziraat Mektepleri
Şehir Hafızası ve Deneyim Mekânı Olarak Edebiyat
Şehrin Çöküşü ve Hafıza Mekânının İnşası: 1939 Erzincan Depremi Üzerine
Tarih, Hafıza ve Peyzajın İzleri
The Transforming and The Building Sites of Memory in Early Republican Period: The Cases of Dolmabahçe Palace and Anıtkabir
Tokat'ta Kültürel Mirasların Buluşma Noktası: 900 Adımda 900 Yıllık Tarihi Kültür Yolu
Toplumsal Bellek ve Esnek Mekân Çözömlenmeleri: Yer-Tasarım Bellek İlişkisi
Toplumsal Bellek ve Mekân: Taksim Meydanı Örneği
Toplumsal Hafıza ve Mekân İlişkisi Bağlamında Deprem: Erzincan İli Örneği
Toplumsal Hafıza ve Mekân: Bulgaristan Göçmeni Kadınların Deneyimleri ve Bursa Göç Tarihi Müzesi
Toplumsal Hafıza ve Tarihi Yapıların Müze Olarak Yeniden İşlevlendirilmesi: Ayvalık Rahmi M. Koç Müzesi Örneği
Toplumsal Hafızanın Kutsal Mekân Üzerinden Kurgulanışı: Veysel Karani Türbesi Üzerine Bir Alan Araştırması
Toplumsal Hafızanın Mekânsal Kodları: Bomonti 'de Yer İsimler
Türk Modernleşmesini Ankara Palas Üzerinden Okumak: "Doğu'dan Batı'ya Açılan Bir Pencere"
Türk Romanında Hatırlama ve Unutma Mekânı Olarak Kahvehaneler, Meyhaneler, Barlar ve Kafeler (1950-2000)
Türkiye'de Politik Elitlerin Dönüşümünde Milliyetçiliğin Jeopolitik Çerçevesi: Hafıza Kimlik ve Mekân
"Uhrevi Bir Kapı"da "Duygusal Bağlılık" Yahut "Yer Altı Dehlizi"nde "Eleştirel Ayrıklık": Bir Hafıza Mekânı Olarak Süleymaniye
Voice as a Space of Memory and Sonorous Object in the Dengbêj Tradition
Yadigâr: Bir Hafıza Mekânı Olarak Mutfak
Yeniden Yapılanma Sürecinde Kentsel Bellek Mekânlarının Korunması
Zamana Direnmek: Kişisel Hafıza Mekânları
Ziya Gökalp'ın Manzumelerinde Toplumsal Hafızanın İnşası Olarak Mitik Mekân

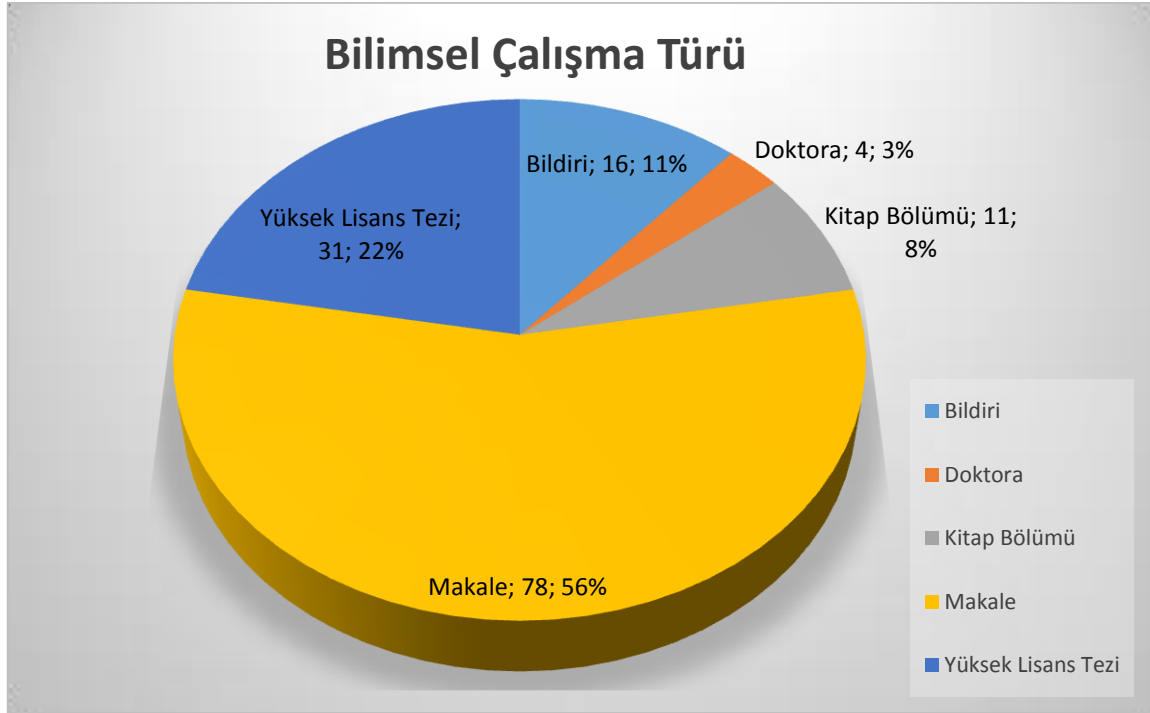
3.2. Hafıza Mekânı Temalı Bilimsel Araştırmaların Türü

Araştırmanız kapsamında incelenen 140 bilimsel çalışmanın bibliyometrik haritalaması sonucunda, Türkiye'de hafıza mekânları temalı çalışmaların 78'inin makale (5'i kitap inceleme), 35'inin lisansüstü çalışma, 16'sının bildiri ve 11'inin bilimsel kitapta bölüm olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, 35 lisansüstü çalışmanın 4'ü doktora tezi olarak hazırlanmıştır (Tablo 2; Şekil 1).

Tablo 2. Yayın Türüne Göre Hafıza Mekânları Üzerine Bilimsel Çalışmalar

Yayın Türü	f	%
Makale	78	55,7
Kitap Bölümü	11	7,9
Bildiri	16	11,4
Yüksek Lisans Tezi	31	22,1
Doktora	4	2,9
Toplam	140	100,0

Bu bulgular, hafıza mekânları üzerine yapılan bilimsel çalışmaların türleri ve yoğunlaştığı alanlar hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Çalışmaların büyük çoğunluğunun makale formatında olması, bu alandaki akademik ilginin yaygınlaştığını göstermekte; lisansüstü çalışmaların varlığı ise konunun derinlemesine araştırıldığını ortaya koymaktadır. Bu veriler, hafıza mekânları üzerine yapılan araştırmaların genel profili hakkında net bir tablo sunmakta ve bu alandaki eğilimlerin anlaşılmasına yardımcı olmaktadır.

Şekil 1. Türkiye’de Hafıza Mekânları Üzerine Yapılmış Bilimsel Çalışmaların Türüne Göre Dağılışı

3.3. Hafıza Mekânı Temalı Lisansüstü Tezler

Araştırma kapsamındaki bilimsel çalışmaların 35 tanesi lisansüstü tezlerden oluşmaktadır. Bu tezlerden 4 tanesi kadın araştırmacılar tarafından Prof. Dr. Danışmanlığında, nitel yaklaşımla yapılan doktora çalışmasıdır. Çalışmalardan 3’ü Sosyal Bilimler Enstitüsü 1’i Fen Bilimleri Enstitüsünde yapılmıştır. Tablo 3’de görüldüğü gibi doktora tezlerinden biri 2013 yılında Fen Bilimler Enstitüsünde yapılmışken üçü 2022 yılında Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamlanmıştır. Doktora çalışmaları Ege, İstanbul, Mimar Sinan Güzel Sanatlar

ve Pamukkale üniversitelerinde Türk Tarihi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler ve Mimarlık bilim dallarında yapılmıştır.

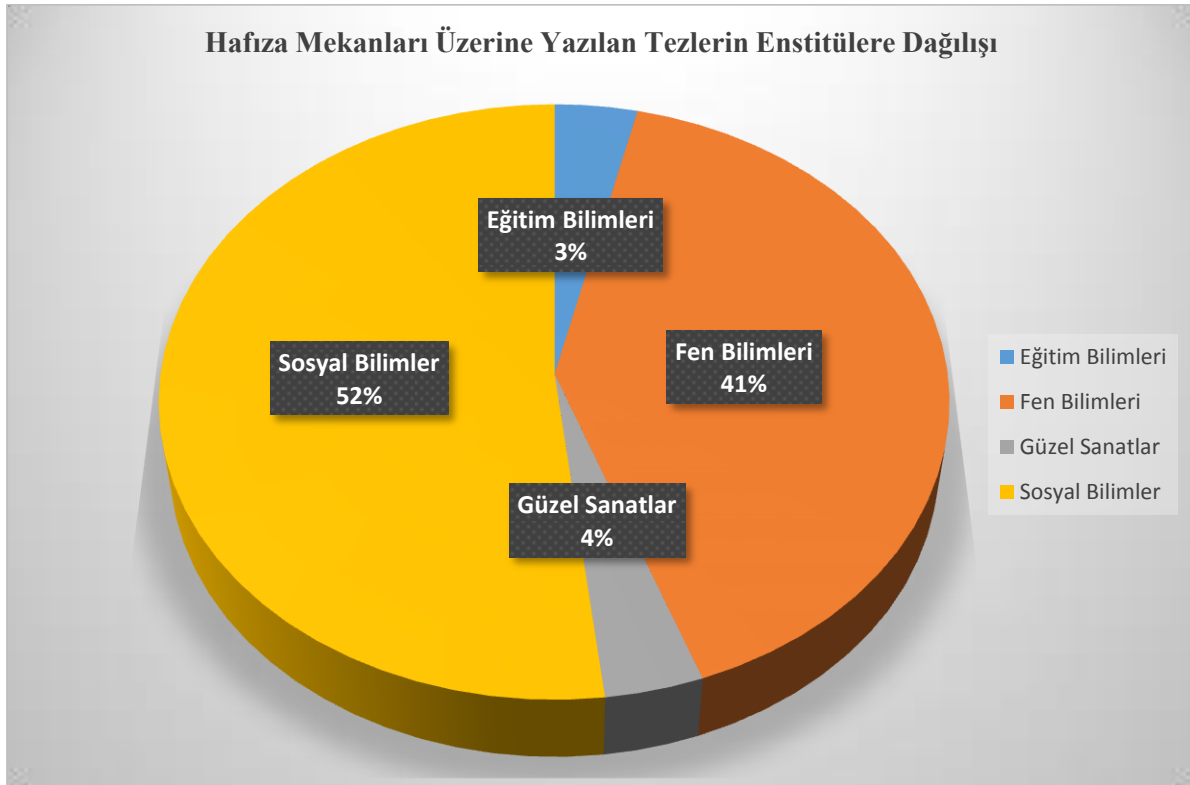
Tablo 3. Doktora Tezlerinin Bibliyometrik Özellikleri

Adı	Yılı	Üniversite	Enstitü	Bilim Dalı	Sf	Saha/ Mekân	Yöntem	Anahtar Kelimeler
Kafkasya Kökenlilerin Hafıza Mekânları Üzerine Bir Araştırma: İzmir, İstanbul ve Düzce/Sakarya Örneği	2022	Ege	Sosyal Bilimler	Türk Tarihi	175	Düzce Sakarya	Nitel, Doküman İnceleme Görüşme	Kafkasya kökenliler, Toplumsal Bellek, Sembol, Hafıza Mekânı, Kimlik
Geriyeye Göç, Toplumsal Hafıza ve Mekân: Türkiye-Almanya Örneği	2022	İstanbul	Sosyal Bilimler	Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	331	Almanya'dan Geri Dönerler	Nitel, Doküman İnceleme Görüşme	Toplumsal Hafıza, Geriyeye Göç, Ulus aşırı Sosyal Alan, İstanbul, Berlin
Türk Romanında Hatırlama ve Unutma Mekânı Olarak Kahvehaneler, Meyhaneler, Barlar ve Kafeler (1950-2000),	2022	Pamukkale	Sosyal Bilimler	Türk Dili ve Edebiyatı	578	Türk Romanları	Nitel Doküman İnceleme	Hatırlama, Unutma, Bellek, Mekân, Kahvehane, Meyhane, Kafe, Bar
Belleğin Kentsel Mekân ve Mimarlık Yoluyla Yapılanma Süreçleri Taksim Meydanı Örneği	2013	Mimar Sinan Güzel Sanatlar	Fen Bilimleri	Mimarlık	242	Taksim Meydanı	Nitel Doküman İnceleme Görüşme	Kentsel Mekân ve Mimarlık, Belleğin Oluşumu, Belleğin Yitimi ve Belleğin Sürekliliği, Taksim Meydanı

Araştırma kapsamında incelenen 35 lisansüstü tezin 5'i Yıldız Teknik Üniversitesi'nde hazırlanmıştır. Bunun yanı sıra, Anadolu, Ankara, İstanbul Kültür, Mimar Sinan Güzel Sanatlar ve İstanbul Üniversitelerinin her birinde ikişer tez yapılmıştır (Tablo 4). Lisansüstü tezlerin %52'si Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, %41'i Fen Bilimleri Enstitüsü'nde, %4'ü Güzel Sanatlar Enstitüsü'nde ve %3'ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde gerçekleştirilmiştir (Şekil 2).

Tablo 4. Hafıza Mekânı Temalı Tezlerin Hazırlanıldığı Üniversiteler

Üniversite	Tez Sayısı	Üniversite	Tez Sayısı	Üniversite	Tez Sayısı
Yıldız Teknik	5	Kocaeli	1	Ege	1
Anadolu	2	Başkent	1	Giresun	1
Ankara	2	Bilkent	1	İnönü	1
İstanbul Kültür	2	Boğaziçi	1	İstanbul Bilgi	1
Mimar Sinan Güzel Sanatlar	2	Dokuz Eylül	1	İstanbul Topkapı	1
İstanbul	2	Düzce	1	İzmir Ekonomi	1
Akdeniz	1	Konya Teknik	1	Mardin Artuklu	1

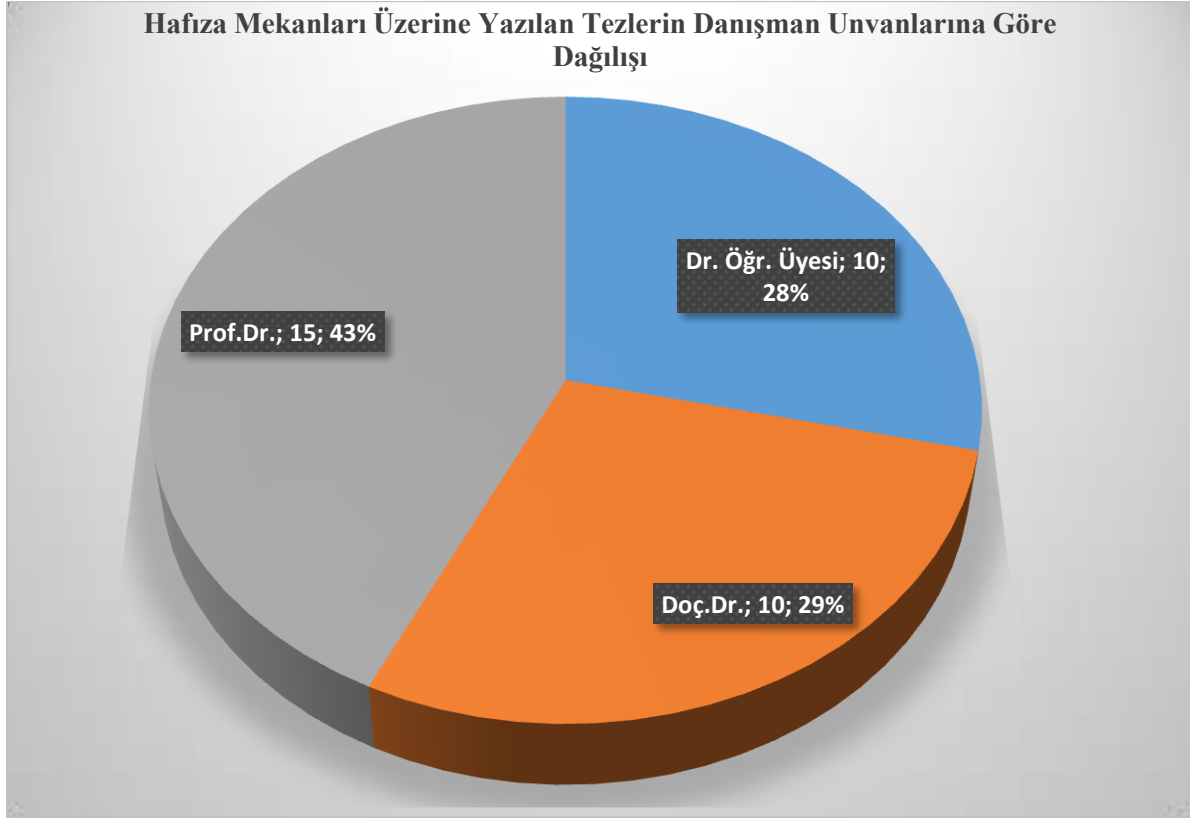

Şekil 2. Hafıza Mekânı Üzerine Yazılan Tezlerin Enstitülere Göre Dağılışı

Araştırma kapsamındaki lisansüstü tezlerin danışmanlarının %42'si Prof. Dr., %28,6'sı Doç.Dr. ve yine %28,6'sı Dr. Öğr. Üyesi unvanlarına sahiptir (Tablo 5; Şekil 3).

Tablo 5. Hafıza Mekânı Temalı Tezlerin Danışman Unvanına Göre Dağılışı

Unvan	f	%
Prof. Dr.	15	42,8
Doç. Dr.	10	28,6
Dr. Öğr. Üyesi	10	28,6
Toplam	35	100

Şekil 3. Hafıza Mekânı Üzerine Yazılan Tezlerin Danışman Unvanına Göre Dağılışı

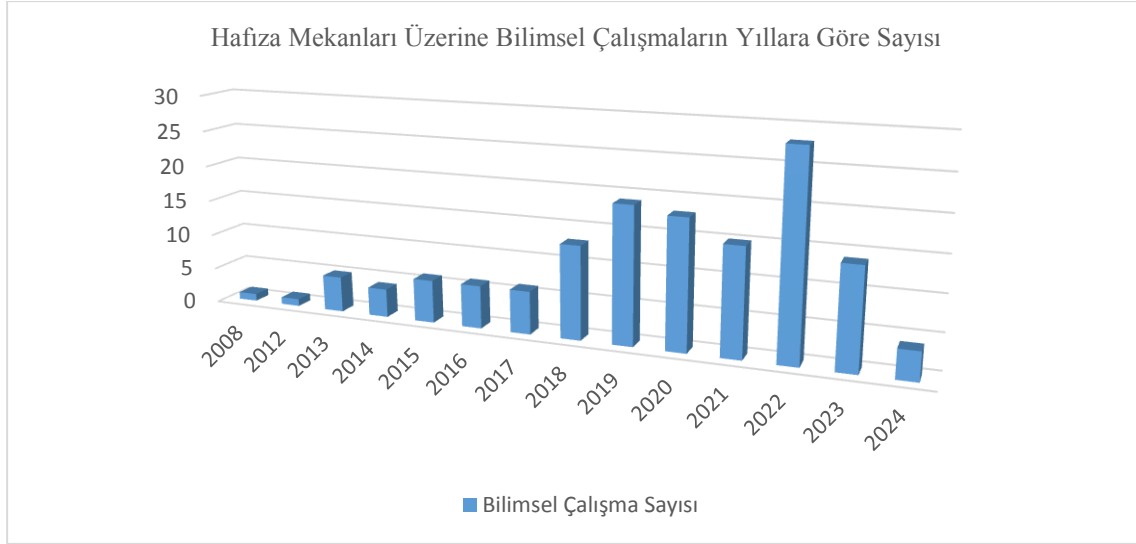
3.4. Hafıza Mekânları Üzerine Yapılmış Bilimsel Çalışmaların Yılına Göre Dağılışı

Türkiye’de hafıza mekânları üzerine yapılan bilimsel çalışmaların 2008 yılında başladığı tespit edilmiştir. Bu ilk çalışma, Gazi Üniversitesi’nde Halk Bilimi alanında gerçekleştirilmiştir. Sonraki çalışmanın 2012 yılında yapıldığı görülmüş ve o tarihten itibaren her yıl 4 ila 6 arasında bilimsel araştırma yapılmıştır. 2018 yılında bu sayı 13’e ulaşmış, takip eden yıllarda ise yılda 20’ye yakın çalışma ile artış devam etmiştir. 2022 yılı, 21 çalışma ile en yüksek sayıya ulaşmıştır. Ancak 2023 yılında yayın sayısında bir düşüş yaşanmış ve sadece 14 çalışma yapılmıştır. 2024 yılının ilk yarısında ise henüz 4 bilimsel çalışma tespit edilmiştir (Tablo 6; Şekil 4).

Tablo 6. Hafıza Mekânları Üzerine Bilimsel Çalışmaların Yıllara Göre Dağılışı

Yıllar	f	%	Yıllar	f	%	Yıllar	f	%	Yıllar	f	%
2008	1	,7	2015	6	4,3	2019	19	13,6	2023	14	10,0
2012	1	,7	2016	6	4,3	2020	18	12,9	2024	4	2,9
2013	5	3,6	2017	6	4,3	2021	15	10,7	Toplam	140	100,0
2014	4	2,9	2018	13	9,3	2022	28	20,0			

Şekil 4. Yıllara Göre Türkiye’de Hafıza Mekânları Üzerine Yapılmış Bilimsel Çalışmalar

3.5. Hafıza Mekânı Temalı Makalelerin Yayımlandığı Dergilere Göre Dağılışı

Araştırma kapsamında hafıza mekânları temalı 78 makale bulunmaktadır. Bu makalelerin yayımlandığı hakemli bilimsel dergilere bakıldığında, Kent Araştırmaları Dergisi’nde 4 makale, Karadeniz Araştırmaları ve Milli Folklor dergilerinde ise 3’er makale yayımlanmıştır. Ayrıca, Dil ve Edebiyat, International Journal of Geography and Geography Education, İDİL ve Uluslararası Halkbilim Araştırmaları dergilerinde her birinde 2’şer makale bulunmuştur. Konuya katkıda bulunan diğer dergiler, Tablo 7’de verilmiştir.

75

Tablo 7. Araştırma Kapsamındaki Çalışmaların Yayımlandığı Dergiler

Dergi Adı	f	Dergi Adı	f
Kent Araştırmaları Dergisi	4	Toplum Bilimleri Dergisi	1
Karadeniz Araştırmaları	3	Turkish Studies	1
Millî Folklor	3	TÜBAR Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi	1
Dil ve Edebiyat Araştırmaları	2	Türk Coğrafya Dergisi	1
International Journal of Geography and Geography Education	2	Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi	1
İDİL	2	Türkiye Kentsel Morfoloji Ağ	1
Uluslararası Halkbilim Araştırmaları Dergisi	2	Akdeniz Sanat	1
Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi	1	folklor / edebiyat	1
Akademik Hassasiyetler	1	ViraVerita E-Dergi	1
Akademik İncelemeler Dergisi	1	Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları	1
Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi	1	Feminist Tahayyül	1
Atlas International Referee Journal on Social Sciences	1	Ege Sosyal Bilimler Dergisi	1
Batman Akademi Dergisi	1	Etnomüzikoloji Dergisi	1
BELLEK Uluslararası Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi	1	FAD- Filistin Araştırmaları Dergisi	1
Cihannüma Tarih ve Coğrafya Araştırmaları Dergisi	1	International Journal of Social Inquiry	1

Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi	1	İdealkent	1
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	1	İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi	1
Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi	1	Kadim Akademi SBD	1
EUROASIA Journal of Social Sciences & Humanities	1	Şehir ve Bölge Planlama Dergisi	1
Fenerbahçe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi	1	kebike	1
Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	1	Kesit Akademi Dergisi	1
Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	1	Külliyat Osmanlı Araştırmaları Dergisi	1
H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	1	Kültür ve İletişim	1
İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi	1	Mimarlık ve Yaşam Dergisi	1
Journal of Architectural Sciences and Applications	1	monograf Edebiyat Eleştirisi Dergi	1
Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi	1	Online Journal of Art and Design	1
Meltem İzmir Akdeniz Akademisi Dergisi	1	ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi	1
Necmettin Erbakan Üniversitesi Konya Sanat Dergisi	1	Sanat ve Tasarım Dergisi	1
RumeliDE Journal of Language and Literature Studies	1	Sosyal Bilimler Dergisi	1
Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	1	Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi	1
Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi	1	Sosyologca	1
Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi	1	Sosyoloji Araştırmaları Dergisi	1
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	1	Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi	1
Yenifikir Uluslararası Akademik Fikir Araştırma Dergisi	1	Toplam	78

3.6. Hafıza Mekânı Temalı Bildirilerin Sunulduğu Bilimsel Etkinliklerin Dağılışı

Mimarlık ve Sosyal Bilimler alanında uluslararası etkinliklerde bildirilerin sunulduğu belirlenmiştir (Tablo 8) .

Tablo 8. Araştırma Kapsamındaki Bildirin Sunulduğu Bilimsel Toplantılar

Bilimsel Toplantının Adı	f
7. Uluslararası Peyzaj Mimarlığı Kongresi	2
11. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi	1
5 th International Conference of Contemporary Affairs in Architecture and Urbanism	1
7 th International Zeugma Conference on Scientific Reserarches	1
AICMES Ortadoğu 5th International Conference on Current Scientific Studie	1
II. Uluslararası Felsefe, Eğitim, Sanat ve Bilim Tarihi Sempozyumu	1
International Marmara Social Sciences Congress	1

ISUEP2018 Uluslararası Kentleşme ve Çevre Sorunları Sempozyumu: Değişim/ Dönüşüm / Özgünlük	1
People, Place and Participation: in the Face of Environmental and Social Challenges in Landscapes	1
Tasarım ve Bellek Temalı Ulusal Tasarım Sempozyumu	1
TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu	1
Türkiye Kentsel Morfoloji Araştırma Ağı II. Kentsel Morfoloji Sempozyumu	1
Uluslararası Gazi Süleyman Paşa ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu, III	1
Uluslararası Seyyid Taha-i Hakkâri Sempozyumu	1
Uluslararası Türk Kültürü Sempozyumu	1
Total	16

3.7. Hafıza Mekânı Temalı Kitap Bölümlerinin Yer Aldığı Kitaplar

Hafıza mekânı temalı bilimsel kitap bölümlerinin yer aldığı kitaplar incelendiğinde, bu bölümlerin Bir Mimari Çalıştay Deneyimi, Çağdaş Yaklaşımlar Odağında Toplum ve Kültür Araştırmaları, Çaka Bey'den Günümüze İzmir, People, Place and Participation: In the Face of Environmental and Social Challenges in Landscapes, Ramazan ve Oruç, Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Alanında Uluslararası Araştırmalar, Şehir: Edebi Karşılaşmalar, Thyateira İçin 11 Yıl, Türk Dünyası Yolunda Bir Ömür: Şahingöz'e Armağan ve Türkiye'de Hindistan Çalışmaları adlı kitaplarda yer aldığı görülmektedir (Tablo 9).

Tablo 9. Araştırma Kapsamında Bulunan Kitap Bölümlerinin Yer Aldığı Kitaplar

Kitap Bölümünün Yer aldığı Kitabın Adı	f
Bir Mimari Çalıştay Deneyimi: Psidia Antiokheia dan Geçerken Mimari Denemeler, Değmeler, Değirmeler	1
Çağdaş Yaklaşımlar Odağında Toplum ve Kültür Araştırmaları-III	1
Çaka Bey'den Günümüze İzmir	1
People, Place and Participation:in the Face of Environmental and Social Challenges in Landscapes	1
Peyzajdaki Çevresel ve Sosyal Zorluklar Karşısında: İnsan, Yer ve Katılımcılık	1
Ramazan ve Oruç	1
Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Alanında Uluslararası Araştırmalar XVII	1
Şehir: Edebi Karşılaşmalar	1
Thyateira için 11 Yıl	1
Türk Dünyası Yolunda Bir Ömür Prof. Dr. Mehmet Şahingöz'e Armağan	1
Türkiye'de Hindistan Çalışmaları-I	1
Toplam	11

3.8. Hafıza Mekânı Çalışmaların Yapıldığı Bilim Dalları

Hafıza mekânları üzerine yapılmış çalışmaların hangi bilim dalında yer aldığını tespit etmek amacıyla, tezlerde anabilim dalına, diğer çalışmalarda ise yazarların ait olduğu bilim dalına bakılmıştır. Araştırma kapsamındaki 140 çalışmanın 45'inin iç mimarlık, iç mimarlık ve çevre tasarımı, peyzaj mimarlığı ve mimarlık restorasyonu gibi mimarlık bilim alanında

yapıldığı belirlenmiştir. Mimarlık alanını, 20 çalışmayla sosyoloji, 18 çalışmayla edebiyat (Türk Dili ve Edebiyatı, Yeni Türk Edebiyatı, Rus Dili ve Edebiyatı, Doğu Dilleri ve Edebiyatları) takip etmektedir. Siyaset Bilimi (Siyaset Bilimi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Uluslararası İlişkiler, Kamu Yönetimi) alanında 12, Coğrafya bilim dalında ise 7 çalışma yapılmıştır. İletişim (Basın Yayın, Sinema-TV, Görsel İletişim Tasarımı, Görsel-İşitsel Teknikler ve Medya Yapımcılığı) alanında 6, Sanat Tarihi (Sanat Tarihi ve Müzecilik, Sanat ve Tasarım) anabilim dalında 4, Türk Tarihi anabilim dalında 4, Halk Bilimi (Türk Halk Bilimi) alanında 4, Müzik ana sanat dalında ise 3 çalışma gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, Kültürel Araştırmalar/İncelemeler Anabilim Dalı, Şehir ve Bölge Planlama, Sosyal Bilgiler Eğitimi (Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi), Antropoloji bilim dallarında ve Heykel Ana Sanat Dalı'nda ikişer çalışma yapılmıştır. Disiplinlerarası Kent Araştırmaları, Disiplinlerarası Kentsel Tasarım, İslam Mezhepleri Tarihi, Doğu Dilleri ve Edebiyatı, Psikoloji, Resim ve Rus Dili ve Edebiyatı anabilim ve ana sanat dallarında ise birer çalışma yapıldığı tespit edilmiştir (Tablo 10).

Tablo 10. Hafıza Mekânı Temalı Çalışmaların Yapıldığı Bilim Dalları

Mimarlık	33		
İç Mimarlık	2		
İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	4		45
Peyzaj Mimarlığı	5	Mimarlık	
Mimarlık Restorasyon	1		
		Sosyoloji	20
Türk Dili ve Edebiyatı	15		
Yeni Türk Edebiyatı	1	Edebiyat	18
Rus Dili Edebiyatı	1		
Doğu Dilleri ve Edebiyatları	1		
Siyaset Bilimi	1		
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	6		
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	3	Siyaset Bilimleri	12
Uluslararası İlişkiler	1		
Kamu Yönetimi	1		
		Coğrafya	7
İletişim	2		
Basın Yayın	1		
Sinema ve TV	1	İletişim	6
Görsel İletişim Tasarım	1		
Görsel- İşitsel Teknikler ve Medya Yapımcılığı	1		
Sanat Tarihi	2		
Sanat Tarihi ve Müzecilik	1	Sanat Tarihi	4
Sanat ve Tasarım	1		
		Türk Tarihi	4
Halk Bilimi	2		
Türk Halk Bilimi	2	Halk Bilimi	4
		Müzik	3
Kültürel Araştırmalar	1		
Kültürel İncelemeler	1	Kültürel Araştırmalar	2

	Şehir ve Bölge Planlama	2
Sosyal Bilgiler Eğitimi	1	2
Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi	1	2
	Antropoloji	2
	Heykel	2
	Disiplinlerarası Kent Araştırmaları	1
	Disiplinlerarası Kentsel Tasarım	1
	İslam Mezhepleri Tarihi	1
	Doğu Dilleri ve Edebiyatı	1
	Psikoloji	1
	Resim	1
	Rus Dili Edebiyat	1
		140

3.9. Hafıza Mekânı Temalı Bilimsel Çalışmaların Yayın Dili ve Sayfa Sayısına Dağılımı

Araştırma kapsamındaki bilimsel çalışmalarda, yalnızca Yeditepe ve Bilkent Üniversiteleri Sosyal Bilimler Enstitüleri ile İzmir Ekonomi Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde yapılan yüksek lisans tezlerinin yayın dilinin İngilizce olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada incelenen hafıza mekânı temalı 140 bilimsel çalışmanın 41'inin 11 ile 20 sayfa, 25'inin 1 ile 10 sayfa ve 24'ünün ise 21 ile 50 sayfa arasında olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada yer alan 78 çalışmanın makale olması, bu sayfa aralıklarının yaygın olmasında etkili olmuştur. Ayrıca, 201 ile 250 sayfa arasında yer alan 2 çalışma ve 251 sayfadan fazla olan 1 çalışma ise tez olarak hazırlanmıştır (Tablo 11).

Tablo 11. Hafıza Mekânları Üzerine Yazılmış Bilimsel Çalışmaların Sayfa Sayısına Dağılımı

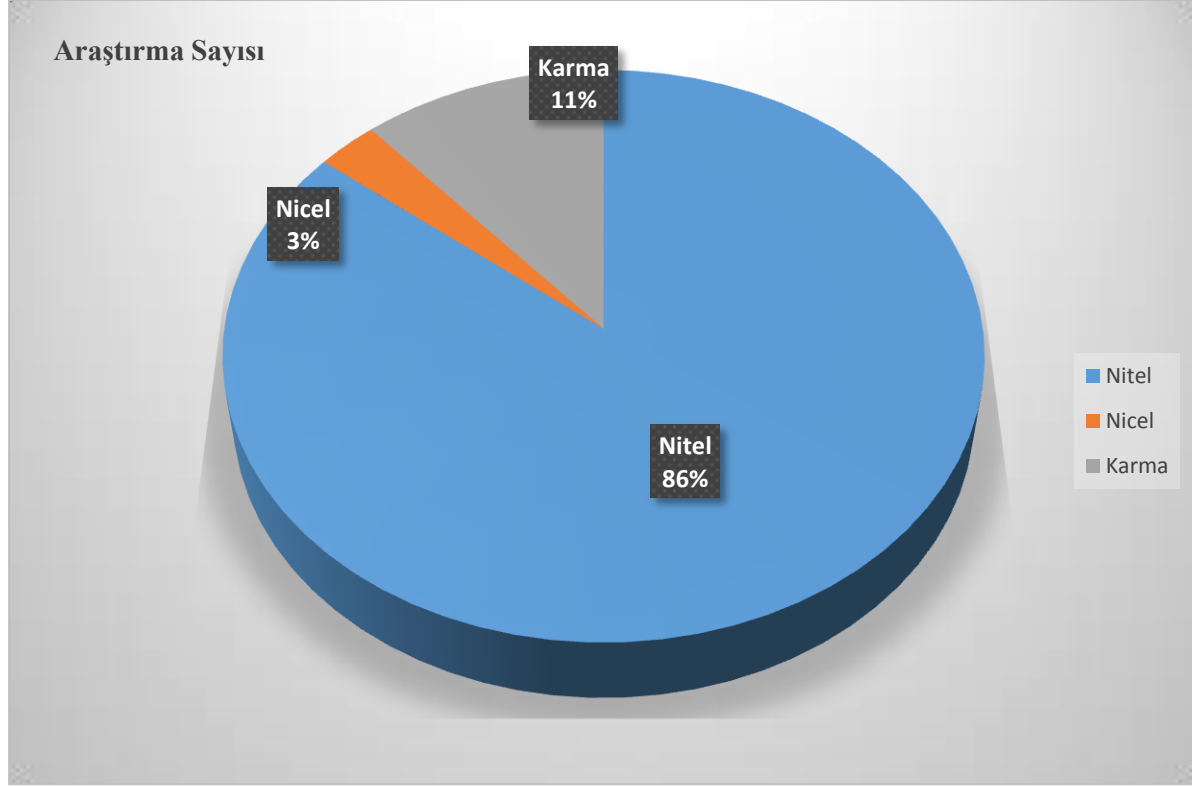
Sayfa sayısı aralığı	Adet
1-10	25
11-20	41
21-50	24
51-100	9
101-150	14
151-200	9
201-250	2
251-	1

3.10. Hafıza Mekânları Temalı Bilimsel Çalışmaların Araştırma Yöntemi

Araştırma kapsamındaki bilimsel çalışmaların 120'sinin (%86) nitel, 16'sının (%11) karma, 4'ünün ise (%3) nicel yöntemler kullanılarak hazırlandığı tespit edilmiştir (Tablo 12; Şekil 5). İncelenen çalışmalardan birer tanesinin etnografik ve eylem araştırması olduğu, 2'sinin ise fenomenolojik araştırma olduğu belirlenmiştir. Araştırmaların geri kalan önemli bir kısmında veri toplama teknikleri olarak anket (4), gözlem, doküman inceleme ve görüşme (29) yöntemleri kullanılmıştır.

Tablo 12. Hafıza Mekânları Üzerine Yazılmış Bilimsel Çalışmaların Araştırma Yöntemi

Yöntem	Araştırma Sayısı	%
Nitel	120	86
Nicel	4	3
Karma	16	11

Şekil 5. Hafıza Mekânları Üzerine Bilimsel Çalışmaların Yöntemine Göre Dağılışı

3.11. Araştırma Kapsamındaki Çalışmaların Örneklem/ Araştırma Grupları

Hafıza mekânları temalı bilimsel çalışmalarda, örneklemi müze ve kilise ziyaretçileri, türbe ziyaretçileri, kahvehane sakinleri, Almanya'dan geri dönenler, Bulgaristan göçmenleri, Kuzguncuk sakinleri, Ankara Saraçoğlu ve Beykoz mahalle sakinleri, Mardin ve Derik yöre halkı, Düzce şehir halkı, Erzincan depremini yaşayanlar, Kars yöresi âşıkları, Kadın dengbêjler, köy halkı ve Uzunyayla köy halkı, sosyal bilgiler öğretmeni adayları, sosyal bilgiler ve tarih öğretmenleri ile üniversite öğrencileri oluşturmuştur. Ayrıca, bu çalışmalarda Ziya Gökalp eserleri, Masumiyet Belgeseli, Rafadan Tayfa, Özpetek Filmleri, Beş Şehir ve Huzur romanı araştırma kapsamına alınarak, doküman incelemesi ve içerik analizi yapılmıştır.

Hafıza mekânı temalı bilimsel çalışmalarda incelenen mekân veya sahalar aşağıda sıralanmıştır:

1. Semtler, Mahalle ve Köyler; Kuzguncuk Semti, Ankara Saraçoğlu Mahallesi, Tarlabası, Ödemiş Lübbey Köyü, Sarp Köyü,
2. Endüstriyel ve Tarihi Yapılar: Denizli Sümerbank İplik Fabrikası, Beykoz Kundura Fabrikası, Ankara Palas Otel, Ankara Ziraat Mektebi, Ankara Maltepe Pazarı, Taksim Atatürk Kültür Merkezi, Çanakkale Şehitliği

3. Şehirler ve Kent Merkezleri: Hata, Nevşehir, Diyarbakır, Konya, İzmir Tarihi Kent Merkezi, İznik, Bursa, İstanbul Tarihi Yarımada

4. Müze, Anıt, Mezar, İbadethaneler: Süleyman Demirel Demokrasi ve Kalkınma Müzesi, Eskişehir Kent Belleği Müzesi, Eskişehir Etnografya Müzesi, Tokat Canik Konağı, Trabzon Ayasofya, Anıtkabir, Abide-i Hürriyet, Yunus Emre Mezarları, Veysel Karani Türbesi, Cizre Kırmızı Medrese, İstanbul Ortodoks Kilisesi, İstanbul Aya Panteleymon

5. Doğal Alanlar: Derevenk Vadisi, Gesi Vadisi, Koramaz Vadisi, Şeytan Deresi (Kırklareli), Yassıada, Ayvalık Cunda, Büyükada

6. Yurt Dışı Mekânlar: Beelitz Sanatoryumu (Almanya), Macaristan’da Osmanlı Eserleri, Taç Mahal (Hindistan), Robben Adası (Güney Afrika)

7. Rekreasyon Alanları: Taksim Meydanı, Marmara Kırathanesi, Deliler Kahvehanesi (Fatih), Mersin Lunaparkı Pınarbaşı Parkı (Mersin), İstiklal Caddesi

8. Sanal ve Medya Alanları: Vikipedi, Sosyal Medya

3.12. Hafıza Mekânı Temalı Bilimsel Çalışmalarda Kullanılan Anahtar Kelimeler

Hafıza mekânları üzerine yapılan bilimsel çalışmalarda 457 anahtar kelimenin kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu anahtar kelimelerin kullanım sıklığı incelendiğinde, en çok kullanılanların ‘hafıza’ (100), ‘mekân’ (48), ‘mekânları’ (27), ‘mekânı’ (21), ‘bellek’ (35), ‘toplumsal’ (25), ‘kolektif’ (17), ‘kültürel’ (16), ‘kentsel’ (12), ‘kültür’ (11), ‘kent’ (9), ‘kimlik’ (8), ‘peyzaj’ (7) ve ‘tarih’ (6) olduğu görülmektedir. Kelime bulutu oluşturulurken, bu anahtar kelimelerden ‘hafıza,’ ‘mekân,’ ‘mekânları,’ ve ‘mekânı’ kelimeleri, diğer kavramlarla olan ilişkileri gölgelememesi amacıyla çıkarılmıştır (Şekil 6).

Şekil 6. Hafıza Mekânı Temalı Bilimsel Çalışmaların Anahtar Kelime Bulutu

SONUÇ

Bu çalışma, Türkiye’de hafıza mekânları üzerine yapılan bilimsel çalışmaların genel profili, eğilimleri ve metodolojik yaklaşımlarını incelemiştir. Araştırma bulguları, hafıza mekânları konusunun farklı disiplinler tarafından geniş bir yelpazede ele alındığını göstermektedir. Elde edilen veriler, bu alandaki araştırmaların yoğunlaştığı alanlar ve araştırmacıların eğilimleri hakkında önemli bilgiler sunmaktadır.

Araştırma kapsamında tespit edilen 140 bilimsel çalışmanın büyük bir kısmının makale formatında olması, bu alandaki akademik ilginin arttığını ve konunun yaygın bir şekilde ele alındığını göstermektedir. Lisansüstü çalışmaların varlığı, konunun derinlemesine incelendiğini ve farklı disiplinlerde doktora düzeyinde araştırmalara konu olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgular, hafıza mekânları üzerine yapılan çalışmaların disiplinlerarası bir yaklaşımla ele alındığını ve Türkiye’de bu alanda önemli bir literatür birikimi oluştuğunu göstermektedir.

Araştırmada yer alan çalışmaların büyük çoğunluğunun nitel yöntemler kullanılarak hazırlandığı tespit edilmiştir. Bu durum, hafıza mekânlarının kültürel, sosyal ve tarihi boyutlarının derinlemesine incelendiğini ve nitel araştırma yöntemlerinin bu tür çalışmalar için uygun bir yaklaşım sunduğunu göstermektedir. Aynı zamanda, az sayıda da olsa nicel ve karma yöntemlerin de kullanılmadığını görülmektedir. Bu, hafıza mekânları üzerine yapılan araştırmalarda metodolojik çeşitliliğin var olduğunu ve araştırmacıların farklı yaklaşımlar benimsediğini ortaya koymaktadır. Hafıza mekânları temalı çalışmalarda ele alınan konular ve örneklem grupları geniş bir yelpazeye yayılmıştır. Çalışmalarda müze, kilise, türbe ziyaretçileri, mahalle sakinleri, göçmenler, depremzedeler, öğretmenler ve öğrenciler gibi farklı sosyal grupların incelendiği görülmektedir. Bu durum, hafıza mekânlarının toplumsal hafıza, kimlik, kültürel miras ve toplumsal travma gibi çeşitli alanlarda önemli bir araştırma konusu olarak ele alındığını göstermektedir.

Çalışmalarda ele alınan mekânlar ve sahalar, Türkiye’nin çeşitli bölgelerindeki semtlerden ve mahallelerden, tarihi ve kültürel yapılara, müze ve anıtlardan doğal alanlara kadar geniş bir çeşitlilik göstermektedir. Ayrıca, bazı çalışmaların uluslararası boyut taşıdığı ve yurt dışındaki hafıza mekânlarını da kapsadığı görülmektedir. Bu bulgular, hafıza mekânları araştırmalarının geniş bir coğrafi alana yayıldığını ve bu mekânların sosyal ve kültürel anlamlarının derinlemesine incelendiğini göstermektedir. Türkiye’de hafıza mekânları üzerine yapılan araştırmaların zamanla artış gösterdiği, özellikle 2018 ve sonrasında bu alandaki çalışmaların yoğunlaştığı tespit edilmiştir. 2022 yılında en yüksek sayıya ulaşan araştırma sayısı, bu alandaki akademik ilginin giderek arttığını ve hafıza mekânlarının günümüzde önemli bir araştırma konusu haline geldiğini göstermektedir.

Anahtar kelimelerin çeşitliliği, hafıza mekânları üzerine yapılan araştırmaların sadece bir veya iki tema ile sınırlı olmadığını, aksine geniş bir tematik yelpazeye yayıldığını gösteriyor. Bu, konunun ne kadar çok boyutlu ve zengin olduğunu işaret etmektedir. Bu araştırma, hafıza mekânları üzerine yapılan çalışmaların çeşitliliğini, disiplinlerarasılığını ve artan akademik ilgiyi ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular, bu alandaki araştırmaların zengin bir literatür oluşturduğunu ve hafıza mekânlarının toplumsal, kültürel ve tarihi boyutlarının derinlemesine incelendiğini göstermektedir. Bu çalışma, gelecekte hafıza mekânları üzerine yapılacak araştırmalara rehberlik edecek nitelikte olup, bu alandaki akademik çalışmaların gelişimine katkı sunmayı hedeflemektedir.

Hafıza mekânları temalı çalışmaların sistematik bir şekilde incelenmesi ve sınıflandırılması yoluyla, akademik literatürde önemli bir boşluğu dolduran araştırma, bu alandaki çalışmaların genel profili, kullanılan yöntemler, araştırma konuları ve eğilimler hakkında kapsamlı bir bakış açısı sunarak, gelecekteki çalışmalar için temel bir referans

kaynağı olma potansiyeline sahiptir. Araştırma, hafıza mekânları temalı çalışmaların çeşitli disiplinlerle ilişkisini ortaya koyarak, bu alandaki araştırmaların disiplinlerarası doğasını vurgular. Mimarlık, sosyoloji, edebiyat, tarih, coğrafya ve daha pek çok alandan çalışmaların yer aldığı bu analiz, farklı disiplinler arasında köprüler kurarak, yeni araştırma alanlarının keşfedilmesine olanak sağlar.

Bu tür çalışmalar, hafıza mekânlarının korunması, yönetimi ve tanıtımı konusunda politika yapımcılar ve uygulayıcılar için değerli bilgiler sunar. Türkiye'deki hafıza mekânlarının tarihsel ve kültürel önemini vurgulayan bu araştırma, yerel yönetimler, kültürel miras uzmanları ve turizm sektörü için stratejik kararlar alınmasında kullanılabilir. Araştırma, hafıza mekânlarının toplumsal hafızadaki yeri ve önemi konusunda farkındalık yaratır. Bu mekânların tarihsel ve kültürel değerlerinin korunması ve gelecek nesillere aktarılması için toplumsal bilincin artırılmasına katkıda bulunur. Türkiye'de hafıza mekânları üzerine yapılan bu kapsamlı analiz, uluslararası alanda bu konudaki çalışmaların tanınırlığını artırabilir. Bu durum, uluslararası araştırma projeleri, akademik işbirlikleri ve kültürel değişim programları için yeni fırsatlar yaratabilir. Hafıza mekânlarının toplumsal bellekteki önemi konusunda farkındalığın artırılması amacıyla, eğitim programları, topluluk projeleri ve medya kampanyaları gibi girişimlerin desteklenmesi önerilmektedir. Bu tür girişimler, hafıza mekânlarının değerini topluma daha iyi aktarabilir ve korunmasına yönelik desteği artırabilir.

Özellikle hafıza mekânları, kültürel miras, mimarlık ve şehir planlama gibi konularla ilgilenen öğrenciler ve akademisyenler için önemli bir referans noktası sunar. Bu unsurlar, araştırmanın akademik, toplumsal ve uygulamalı alanlarda geniş bir etkiye sahip olabileceğini ve bu alandaki çalışmaların daha da geliştirilmesine katkı sağlayacağını göstermektedir. Hafıza mekânları üzerine yapılan çalışmaların mimarlık, sosyoloji, tarih, edebiyat gibi farklı disiplinlerle ilişkili olduğu göz önüne alındığında, bu alanda daha fazla disiplinlerarası işbirliğinin teşvik edilmesi önemlidir. Bu sayede, hafıza mekânlarının toplumsal ve kültürel etkileri daha kapsamlı bir şekilde ele alınabilir.

Araştırmaların büyük çoğunluğunun nitel yöntemlerle yapıldığı görülmektedir. Gelecekte, nicel yöntemlerin de dâhil edilerek daha dengeli bir araştırma yöntemi profili oluşturulması önerilmektedir. Bu, hafıza mekânlarının etkilerinin ölçülebilir ve genellenebilir sonuçlarla desteklenmesine katkı sağlayacaktır. Araştırma kapsamında ele alınmamış veya daha az çalışılmış hafıza mekânları ve topluluklar üzerinde çalışmaların yapılması önerilir. Özellikle kırsal bölgelerdeki hafıza mekânları, göçmen toplulukların hafıza pratikleri veya dijital hafıza mekânları gibi yeni konular üzerine araştırmaların artırılması, bu alandaki bilgi birikimini genişletecektir.

Çalışmalarda sıklıkla kullanılan görüşme, doküman inceleme gibi yöntemlerin yanı sıra, farklı veri toplama tekniklerinin de uygulanması önerilir. Örneğin, büyük veri analizi, coğrafi bilgi sistemleri (GIS) kullanımı veya dijital etnografi gibi yöntemler, hafıza mekânlarının incelenmesinde yeni perspektifler sunabilir. Araştırma bulguları doğrultusunda, hafıza mekânlarının korunması, yönetimi ve tanıtımı konusunda yerel ve ulusal düzeyde politikaların geliştirilmesi önerilmektedir. Bu tür mekânların kültürel miras olarak tanımlanması ve sürdürülebilir turizm politikaları ile desteklenmesi, uzun vadeli koruma stratejilerine katkıda bulunacaktır.

Türkiye'deki hafıza mekânları üzerine yapılan çalışmaların uluslararası literatürde daha fazla yer bulabilmesi için, uluslararası işbirliklerinin artırılması ve ortak projelerin teşvik edilmesi önerilir. Bu sayede, Türkiye'deki hafıza mekânları küresel hafıza çalışmalarında daha görünür hale gelebilir. Araştırmanın bulgularına dayalı olarak hafıza mekânları üzerine yapılan çalışmaların niteliğini ve etki alanını geliştirmeye yönelik sunulan somut adımlar için

araştırmacılar, politika yapıcılar ve topluluklar bu önerileri dikkate alarak, hafıza mekânlarının korunmasına ve gelecek nesillere aktarılmasına katkıda bulunabilirler.

KAYNAKÇA

Albort-Morant, G., Henseler, J., Leal-Millán, A., & Cepeda-Carrión, G. (2017). Mapping the Field: A Bibliometric Analysis of Green Innovation. *Sustainability*, 9(6), 1-15; <https://doi.org/10.3390/su9061011>

Assmann, J. (2015). Kültürel bellek: Eski yüksek kültürlerde yazı, hatırlama ve politik kimlik. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Aydın Öksüz, A., Küçük Karakaş, B. ve Seymen G. (2018). Trabzon Ayasofya “Kilisesi / Müzesi / Camisi” örneği üzerinden katmanlaşan bellek inşası. Tasarım ve Bellek Temalı Ulusal Tasarım Sempozyumu, 2018 Bildiri Kitabı, s.11-17

Bergson, H. (2007). Matter and Memory, Cosimo Classics, ISBN 13: 9781602069152, s.357.

Castillo-Vergara, M., Alvarez-Marin, A., & Placencio-Hidalgo, D. (2018). A Bibliometric Analysis of Creativity in The field of Business Economics, *Journal of Business Research*, 85, 1-9.

Çiftci, H.N., Kılıç, G. ve Aydoğdu, M. (2023). A Bibliometric Analysis of the World of Accounting Science 1999-2022. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 25(4), 526-557. <https://doi.org/10.31460/mbdd.1348245>

Demirarslan, D. (2018). Kentsel ve kültürel bellek bağlamında tarihi bir şehir ve yakın çevresi: Gelibolu. *International Journal of Social Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 5(22): 910-932. <https://www.researchgate.net/publication/326578177>

Duque, E.J., Cevera, A., & Rodríguez, C. (2006). Estudio bibliométrico de los modelos de medición del concepto de calidad percibida del servicio en internet. *Innovar* 16(28), 223-243.

Durkheim, E. (1971). *Elementary Forms of the Religious Life*, trans. J.W. Swain. New York: Free Press. (Orig. pub. 1912.), <https://www.gutenberg.org/files/41360/41360-h/41360-h.htm>

Durieux, V. & Gevenois, P.A. (2010), “Bibliometric indicators: quality measurements of scientific publication”, *Radiology*, Radiological Society of North America, 255 (2), 342-351.

Gaviria-Marin M., Merigo J.M., & Popa S. (2018). Twenty years of the journal of knowledge management: A bibliometric analysis. *Journal of Knowledge Management*, 22 (8), 1655-1687. <https://doi.org/10.1108/JKM-10-2017-0497>

Hançerlioğlu, O. (1992). *Felsefe Ansiklopedisi*, Remzi Kitapevi, İstanbul

- Halbwachs, M. (1992). *On Collective Memory*, Chicago: University of Chicago Press
- Higuita, O.C., Awad, G., Cardona, C.J.F. (2012). Análisis bibliométrico del campo modelado de difusión de innovaciones, *Estudios Gerenciales*, 28, edición especial, 213-236
- İri, R ve Ünal, E. (2024). Bibliometric analysis bibliometric analysis of research (1980-2023). *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 386-401.
- Karamanea, P. (2015). Landscape, memory and contemporary design, *Craft-Design Enquiry*, 7, 113-134), DOI:10.22459/CDE.08.2023.07
- Lefebvre, H. (2014). *Mekânın Üretimi*, Çeviren: Işık Ergüden, Sel Yayıncılık, ISBN: 9789755706764, İstanbul
- Misztal, B. A. (2003). Durkheim on Collective Memory. *Journal of Classical*
- Nora, P. (2006). *Hafıza Mekânları* (M. Özcan, Çev.), DoğuBatı Yayınları.
- Öymen Özak, N., Gökmen, G. P. (2008). Bellek ve mekân ilişkisi üzerine bir model önerisi, *İtüdergisi, mimarlık, planlama, tasarım*, 8(2), 145-155
- Rehn, C., Gornitzki, C., Larsson, A.& Wadskog, D. (2014). *Bibliometric handbook for Karolinska Institutet*. Karolinska Institutet University Library. https://kib.ki.se/sites/default/files/bibliometric_handbook_2014.pdf.
- Sociology*, SAGE Publications London, Thousand Oaks and New Delhi Vol.3(2): 123–143 [1468–795X (200307)3:2;123–143;033697]
- TDK. (2023). Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/> [12.11.2023].
- Ukşul, E. (2016). Türkiye’de eğitimde ölçme ve değerlendirme alanında yapılmış bilimsel yayınların sosyal ağ analizi ile değerlendirilmesi: Bir bibliyometrik çalışma. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Üstdiken, B., & Pasadeos, Y. (1993). Türkiye’de örgütler ve yönetim yazını. *Amme İdaresi Dergisi*, 26(2), 73-93
- Wallin, J. A. (2005). Bibliometric Methods: Pitfalls and Possibilities. *Basic & Clinical Pharmacology & Toxicology* 2005, 97, 261-275
- White, H., & McCain, K. (1998). Visualizing a Discipline: An Author Co-Citation Analysis of Information Science, 1972-1995. *Journal of the American Society for Information Science*, 49, 327-356.
- Wolf, Y.(2021)A Memory within Change Itself Bergson and the Memory Theory of Temporal Experience, *Bergsonian*, No.1,<http://journals.openedition.org/bergsonian/> 286
- Yılmaz, İ., Karakuş, Y., Çamlıca, K. ve Toprak, L. S. (2017) Turizm Alanındaki Bibliyometrik Çalışmalar: Türkiye Örneği. *TURAN-SAM*, 9(36), 83-88.

- Yılmaz, K. (2021). Sosyal bilimlerde ve eğitim bilimlerinde sistematik derleme, meta değerlendirme ve bibliyometrik analizler. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 1457-1490.
- Zupic, I., & Cater, T. (2015). Bibliometric methods in management and organization. *Organizational Research Methods*, 18(3), 429-472.